

В. В. Бобиль,

д. е. н., професор, Український державний університет науки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7306-3905>

О. А. Топоркова,

к. е. н., доцент, Український державний університет науки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0956-3638>

І. Г. Аберніхіна,

к. е. н., доцент, Український державний університет науки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0692-1276>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.19

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

V. Bobyl,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukrainian State University of Science and Technology

O. Toporkova,

PhD in Economics, Associate Professor, Ukrainian State University of Science and Technology

I. Abernikhina,

PhD in Economics, Associate Professor, Ukrainian State University of Science and Technology

COMPONENT ELEMENTS OF ECONOMIC SECURITY OF THE INSURANCE COMPANY

В статті обґрунтовано актуальність та важливість дослідження питання економічної безпеки страхових компаній. Авторами доведено, що забезпечення економічної безпеки страхової компанії є постійним процесом, який вимагає неперервного моніторингу та адаптації до нових викликів та умов. Авторами статті досліджені сучасні підходи до визначення сутності поняття "економічна безпека страхової компанії". На основі проведеного аналізу та дослідження сучасних наукових публікацій, авторами сформульоване власне бачення сутності "економічна безпека страхової компанії". Авторами статті обґрунтовані фактори, від яких залежить економічна безпека страхових компаній та надана їх коротка характеристика. Авторами запропоновано узагальнення основних елементів економічної безпеки страхової компанії та елементів механізму управління нею. Запропоновані елементи представляють лише загальний огляд того, що може включати в себе економічна безпека страхової компанії. Автори вважають, що реальний набір складових може змінюватися в залежності від конкретних умов та стратегій кожної компанії.

The article substantiates the relevance and importance of studying the issue of economic security of insurance companies.

The authors prove that ensuring the economic security of an insurance company is an ongoing process that requires continuous monitoring and adaptation to new challenges and conditions.

The authors of the article have studied modern approaches to defining the essence of the concept of "economic security of an insurance company" and have identified two key ones, in the authors' opinion: 1) the economic security of insurance companies is considered as ensuring national interests, resilience to threats, and expanded reproduction; 2) the study of economic security of insurance companies through the key functions of an insurance company, in particular, fulfilment of financial obligations, risk management, portfolio balancing, and ensuring the growth of investment capital.

Based on the analysis and research of modern scientific publications, the authors formulate their own vision of the essence of "economic security of an insurance company", which includes financial stability, effective risk management, compliance with legislation and standards.

The authors of the article substantiate the factors on which the economic security of insurance companies depends and provide a brief description of them. Among these factors, the authors highlight the key ones: the ability to adapt to changes, risk management and resilience to economic challenges, which is especially relevant in connection with current challenges, in particular, military operations.

The authors propose a generalisation of the main elements of economic security of an insurance company and elements of its management mechanism. The proposed elements represent only a general overview of what the economic security of an insurance company may include.

The authors believe that the actual set of components may vary depending on the specific conditions and strategies of each company. In the authors' opinion, prospects for further research in this area may include studying the impact of global events on the economic security of insurance companies, developing integrated approaches to assessing the level of economic security of insurance companies, and analysing the impact of local and international regulatory changes on economic security.

Ключові слова: страхова компанія; економічна безпека; управління економічною безпекою; фактори, що впливають на економічну безпеку; елементи економічної безпеки; механізм управління економічною безпекою.

Key words: insurance company; economic security; economic security management; factors influencing economic security; elements of economic security; mechanism of economic security management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах економічно-політичної нестабільності в Україні та активного розвитку світових інтеграційних процесів, національна економіка і, зокрема її страховий ринок, піддається впливу значної кількості зовнішніх та внутрішніх загроз. Страховий ринок, в свою чергу, стає ключовим інструментом вирішення ряду проблем у сфері захисту суб'єктів господарювання та визначає вектор успішності та стійкості у забезпеченні економічної безпеки країни.

Страхові компанії, як одні з ключових учасників фінансового ринку країни, відіграють важливу роль у економічному відновленні та поверненню економічної активності бізнесу після певних негативних подій, що знижує рівень завданих збитків економіці країни. Саме тому питання економічної безпеки страхових компаній набуває важливості та актуальності. Загалом, економічна безпека є критичним аспектом стійкості та успішності страхових компаній, дозволяючи їм ефективно виконувати свої функції: забезпечувати захист власності та бізнесу і сприяти економічній безпеці країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Серед вчених, що досліджують теоретичні та практичні аспекти економічної безпеки страхових компаній можна виділити наступні публікації: науковцем Омельчук Л.В. досліджено сутнісні характеристики економічної безпеки страхової компанії з позиції теорії безпекознавства [1], а економічну безпеку страхової компанії він тлумачить за ключовими функціями діяльності страхової компанії; науковцями Ситник Н. С., Тишковець М. М. [2] розглянуто фінансово-економічна безпека страхової компанії та напрями її забезпечення; дослідником Яворською Т. обґрунтовано концептуальні положення гарантування безпеки страхових компаній в Україні [3]; науковець Бовсуновська Г. С. у своєму дослідженні детально характеризує принципи забезпечення економічної безпеки страхової організації [4]; науковець Герасимова І. досліджуючи управління фінансовими ризи-

ками страхових компаній з метою забезпечення економічної безпеки наводить власне бачення економічно безпечної страхової компанії [5]; Фурман В. М., Зачосова Н. В. у своїх дослідженнях узагальнюють особливості управління економічною безпекою сучасних страхових компаній як одного із видів фінансових установ [6]; Ревак І. О., Омельчук Л. В. досліджують структуру та функціональне призначення механізму управління економічною безпекою страхових компаній [7]; Ситник Н., Михайлюк М. обґрунтовують у своїх публікаціях загрози та ризики фінансової безпеки страхового ринку України в умовах війни з точки зору економічної безпеки страхових компаній [8]. Багато проблем стосовно напрямів забезпечення економічної безпеки страхової компанії залишаються ще невирішеними, незважаючи на підвищений інтерес та увагу сучасних дослідників до даного питання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження підходів щодо визначення сутності поняття "економічна безпека страхової компанії" та обґрунтування ключових елементів економічної безпеки страхової компанії та механізму управління нею.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Основна ідея економічної безпеки пов'язана з сутністю економічної системи та принципами ринкової економіки. В своєму дослідженні Л. В. Омельчук [1] розглядає напрямки тлумачення сутності поняття "економічна безпека" виділяючи наступні: стан забезпечення національних інтересів і здатності розвитку економіки, комплекс заходів, здатність до розширеного відтворення, стійкість до загроз та формулюючи власне визначення: "стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, людства в цілому від внутрішніх і зовнішніх загроз; конкретний стан і ступінь захищеності будь-якого суб'єкта та його спроможність протистояти змінам умов існування; стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнування її організаційної структури і статусу, а також перешкодам досягнення цілей розвитку; здатність системи протистояти загрозі виникнення втрат".

Економічну безпеку страхової компанії дослідник Л. В. Омельчук тлумачить за ключовими функціями діяльності страхової компанії: по перше, здатність страховика вчасно й у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, зокрема фінансові, провадити адекватну тарифну політику; по друге, стан захищеності усіх видів діяльності страховика від різного роду загроз та ризиків з метою недопущення (уникнення) їх реалізації, вміння професійно управляти страховими ризиками; по третє, досягнення оптимального співвідношення між видами страхування у збалансованому портфелі, тобто забезпечення ринкового рівня дохідності за помірною

Таблиця 1. Сутність визначення поняття "економічна безпека страхової компанії" та "управління економічною безпекою страхової компанії" в наукових публікаціях

Автор	Визначення поняття
Яворська Т.В. [3]	пропонує під економічно безпечною страховою компанією розуміти страховика, що виважено підходить до здійснення своєї діяльності, оперативно реагує на будь-які ринкові невдачі, зовнішні та внутрішні загрози з метою їх мінімізації або уникнення.
Бовсуновська Г. С. [4]	економічна безпека страхової організації – це такий стан її функціонування, за якого найбільш ефективно використовуються всі види власних та залучених ресурсів (фінансові, матеріально-технічні, інтелектуальні, кадрові, інформаційні), забезпечується сталий розвиток та рентабельність, гарантується дотримання належного рівня фінансової стійкості та платоспроможності, ефективно розміщуються страхові резерви у відповідності до взятих на себе зобов'язань, підтримується конкурентоспроможність компанії на ринку страхових послуг, а також створюються умови для захисту компанії від прояву потенційних та реальних загроз, небезпек та ризиків.
Герасимова І. Ю. [5]	економічно безпечна страхова компанія – це суб'єкт господарювання, який характеризується стабільністю економічного і фінансового розвитку, ефективністю нейтралізації зовнішніх і внутрішніх ризиків з метою їх мінімізації або уникнення
В. М. Фурман, Н. В. Зачосова [6]	під управлінням економічною безпекою страхової компанії пропонуємо розуміти один із процесів менеджменту страхової компанії, що спрямований на досягнення високого рівня захисту її ресурсів від негативного впливу різного роду загроз шляхом реалізації широкого спектру управлінських рішень щодо використання наявних у страхової компанії фінансових можливостей та контролю ризиків, що їх супроводжують, задля гарантування інтересів компанії та її клієнтів під час надання страхових послуг.
І. О. Ревак, Л. В. Омельчук [7]	в основі управління економічною безпекою страхової компанії є механізм управління, що становить складний динамічний структурно-функціональний комплекс пов'язаних елементів. За внутрішньою будовою цей механізм складається з методів, важелів та комплексу забезпечення (управлінського, економічного, організаційного, інформаційного), а за функціональним призначенням є невід'ємною частиною системи управління економічною безпекою страховика

Джерело: узагальнено авторами на основі [3–7].

ризик; по четверте, процес забезпечення приросту інвестиційного капіталу.

З такою позицією визначення економічної безпеки страхової компанії погоджуються науковці Н. С. Ситник та М. М. Тишковець [2].

В наукових публікаціях авторами досить часто досліджуються паралельно поняття "економічна безпека" та "управління економічною безпекою"

В таблиці 1 авторами узагальнено підходи до визначення сутності економічної безпеки страхової компанії сучасними дослідниками.

Окрім підходів до розуміння поняття "економічна безпека страхової компанії", що зазначені в таблиці 1, в наукових публікаціях окремі дослідники вказують на необхідність формування системи забезпечення економічної безпеки страхових компаній.

Отже, досягнення економічної безпеки страхової компанії вимагає комплексного підходу та управління різноманітними аспектами її фінансової та операційної діяльності. Однак важливо враховувати, що економічна безпека — це постійний процес, який вимагає безперервного моніторингу та адаптації до нових викликів та умов.

На основі вище викладеного авторами пропонується власне бачення сутності поняття "економічна безпека страхової компанії": економічна безпека страхової компанії — це стан, коли компанія має достатні фінан-

Таблиця 2. Фактори, від яких залежить економічна безпека страхових компаній

Фактори	Характеристика
Ризикованість страхового портфеля (типи страхування)	Різні види страхування мають різні рівні ризику. Наприклад, страхування життя може мати менший ризик порівняно зі страхуванням від природних катастроф або автострахуванням.
Економічні коливання	Зміни у кон'юктурі економіки можуть впливати на попит на страхові послуги та інвестиційні доходи компанії.
Рівень конкуренції	Загострена конкуренція на ринку може призвести до зниження цін на страхові послуги, що впливає на доходи компанії.
Рівень страхових премій та виплат	Збільшення кількості та розміру виплат може суттєво вплинути на фінансову стійкість компанії.
Стан фінансових ринків	Зміни в процентах, цінах акцій та інших фінансових показниках можуть впливати на доходи від інвестицій страхової компанії.
Нормативне регулювання	Зміни в законодавстві та регулюванні страхового сектору можуть впливати на умови діяльності та вимоги до фінансового забезпечення.
Стан портфеля облігацій	Інвестиції в облігації та інші фінансові інструменти пов'язані з кредитним ризиком, який може впливати на прибутковість компанії.
Ризик природних катастроф	Застраховані події, такі як землетруси, урагани або повені, можуть створювати значні витрати на виплати.
Захист від кіберзагроз	Зростання кількості кіберзагроз може вимагати значних інвестицій у технологічні засоби безпеки.
Зміни в структурі населення	Демографічні та соціальні зміни можуть впливати на обсяг попиту на різні види страхових послуг.

Джерело: систематизовано авторами.

Рис. 1. Елементи економічної безпеки страхової компанії та механізму управління нею

Джерело: розроблено авторами.

сові ресурси та ефективні стратегії управління ризиками для забезпечення стійкості та надійності її фінансового стану. Це означає, що компанія може ефективно вирішувати фінансові зобов'язання, виплачувати страхові виплати та витримувати зовнішні впливи, такі як зміни на ринку чи несприятливі економічні умови.

Основними елементами запропонованого визначення поняття "економічна безпека страхової компанії" є фінансова стійкість, здатність вирішувати фінансові зобов'язання, адекватне управління ризиками та відповідність законодавству і стандартам.

Окрім зазначеного, автори вважають, що економічна безпека є ключовим елементом довіри клієнтів, регуляторів та інших зацікавлених сторін до діяльності страхової компанії.

Економічна безпека страхової компанії залежить від різноманітних факторів, які взаємодіють і впливають на її фінансову стійкість та успішність функціонування. В таблиці 2 наведено найбільш важливі на думку авторів фактори та їх коротка характеристика.

Ці фактори взаємодіють та визначають економічну безпеку страхової компанії. Здатність компанії адаптуватися до змін, ефективно управляти ризиками та забезпечити стійкість до економічних викликів грає ключову роль у досягненні та підтриманні її економічної безпеки.

З лютого 2022 року страховий ринок переживає складний період, оскільки до існуючих загроз та ризиків, додаються нові, які спричинені воєнними діями на території України та становлять загрозу фінансовій безпеці страхового ринку України.

До них можна віднести [8, с. 170]:

1. Подання неповної та недостовірної інформації про фінансовий стан страховика.
2. Недотримання страховиками нормативів платоспроможності та ризиковості операцій.
3. Втрата майна внаслідок воєнних дій.
4. Невиконання зобов'язань за полісами добровільного медичного страхування на територіях, де відбуваються воєнні дії.
5. Недотримання страховиками взятих на себе зобов'язань.

Основними викликами з якими стикнувся страховий ринок України впродовж війни є:

1. Повернення регуляторних вимог.
2. Страхування воєнних ризиків.
3. Виконання зобов'язань за договорами добровільного медичного страхування.

У зв'язку з цим на сьогодні економічна безпека є важливою для українських страхових компаній з причин, які визначають їхню стійкість,

надійність та здатність надавати послуги в умовах воєнних дій.

Економічна безпека страхової компанії складається з різноманітних компонентів, які взаємодіють між собою для забезпечення стабільності, надійності та успішності діяльності компанії. Основні складові економічної безпеки страхової компанії представлені на рисунку 1.

Зазначені елементи представляють лише загальний огляд того, що може включати в себе економічна безпека страхової компанії. Реальний набір складових може змінюватися в залежності від конкретних умов та стратегій кожної компанії.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, потрібно зазначається, що забезпечення економічної безпеки страхової компанії є постійним процесом, який вимагає неперервного моніторингу та адаптації до нових викликів та умов. Таким чином, авторами статті досліджені сучасні підходи до визначення сутності поняття "економічна безпека страхової компанії" і виділені два ключових на думку авторів: 1) економічна безпека страхових компаній розглядається, як забезпечення національних інтересів, стійкість до загроз, розширене відтворення; 2) дослідження економічної безпеки страхових компаній через ключові функції страхової компанії, зокрема, виконання фінансових зобов'язань, управління ризиками, балансування портфелю, та забезпечення приросту інвестиційного капіталу. На основі проведеного аналізу наукових публікацій, авторами сформульоване власне бачення сутності "економічна безпека страхової компанії", яке включає фінансову стійкість, ефективне управління ризиками, відповідність законодавству та стандартам.

Необхідність формування системи забезпечення економічної безпеки страхових компаній визначається певними факторами, які взаємодіють та визначають її. Серед них здатність адаптуватися до змін, управління ризиками та стійкість до економічних викликів, що особливо актуально у зв'язку з сучасними викликами, зокрема воєнними діями.

На думку авторів, перспективами подальших досліджень в даному напрямку може бути вивчення впливу глобальних подій на економічну безпеку страхових компаній, розвиток інтегрованих підходів до оцінки рівня економічної безпеки страхових компаній, аналіз впливу на економічну безпеку локальних та міжнародних регуляторних змін.

Література:

- Омельчук Л. В. Сутнісні характеристики економічної безпеки страхової компанії з позиції теорії безпекознавства. Ефективна економіка. 2018. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/156.pdf.
- Ситник Н. С., Тишковець М. М. Фінансово-економічна безпека страхової компанії та її забезпечення. Економіка та суспільство. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1262/1216>.
- Яворська Т. Концептуальні положення гарантування безпеки страхових компаній в Україні. Глобальні

та національні проблеми економіки. 2015. № 4. С. 668—673.

- Бовсунівська Г. С. Принципи забезпечення економічної безпеки страхової організації. 2017. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/9_bovsunovska.htm.

- Герасимова І. Управління фінансовими ризиками страхових компаній з метою забезпечення економічної безпеки. Економічний простір. 2016. № 115. С. 112—125.

- Фурман В. М., Зачосова Н. В. Особливості управління економічною безпекою сучасних страхових компаній як одного із видів фінансових установ. Агросвіт. 2015. № 15. С. 20—25.

- Ревак І. О., Омельчук Л. В. Структура та функціональне призначення механізму управління економічною безпекою страхових компаній. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 128—137.

- Ситник Н., Михайлюк М. Загрози та ризики фінансової безпеки страхового ринку України в умовах війни. Молодий вчений. 2023. № 5. С. 169—173.

References:

- Omel'chuk, L. V. (2018), "Essential characteristics of the economic security of an insurance company from the standpoint of security theory", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 10, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/156.pdf. (Accessed 1 February 2024).
- Sytnyk, N. S. and Tyshkovets', M. M. (2022), "Financial and economic security of the insurance company and its provision", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 38, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1262/1216>. (Accessed 2 February 2024).
- Yavors'ka, T. (2015), "Conceptual provisions for ensuring the security of insurance companies in Ukraine", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 668—673.
- Bovsunovs'ka, H. S. (2017), "Principles of ensuring the economic security of an insurance organisation", available at: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/9_bovsunovska.htm. (Accessed 1 February 2024).
- Herasymova, I. (2016), "Managing financial risks of insurance companies to ensure economic security", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 115, pp. 112—125.
- Furman, V. M. and Zachosova, N. V. (2015), "Peculiarities of economic security management of modern insurance companies as one of the types of financial institutions", *Ahrosvit*, vol. 15, pp. 20—25.
- Revak, I. O. and Omel'chuk, L. V. (2017), "Structure and functional purpose of the mechanism for managing the economic security of insurance companies", *Naukovy visnyk L'vivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 1, pp. 128—137.
- Sytnyk, N. and Mykhajliuk, M. (2023), "Threats and Risks to the Financial Security of the Ukrainian Insurance Market in the Context of War", *Molodyj vchenyj*, vol. 5, pp. 169—173.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2024 р.